

O naši zrelosti in nezrelosti

»Nesreč, ki tepe narode, so si krivi največ sami, ali pa drugi narodi, ki so od njih močnejši. Osebnosti imajo malo važnosti. Kakor ne more dosti koristiti najbolji vladar, ne more dosti škoditi najslabši, ako je narod sam v sebi zdrav. Te opazke naj ne preze noben bralec.«

Janex Trdnina: »Spominik«.

Menda se ni nad nobenim narodom ta resnica tako točno izpolnila kakor nad slovenskim. To mora biti vsakemu poštenemu Slovencu jasno. Kar se tiče naše nesreče, se moramo pridružiti prvemu delu Trdnine ugotovitve. To spoznanje je sicer bridko, a žal, resnično. Vendar pa nam prav spoznanje določno kaže na krivca naše narodne nesreče — na komunistično Osvobodilno fronto.

Malo premislimo, kako je do te naše narodne nesreče prišlo. Osvobodilna fronta je posledica vseh vzrokov, ki so omogočili njen nastanek. Ti vzroki so različni. Prvotni in odločilni so tisti, ki so v območju naše narodne skupnosti in izvirajo iz domačih okoliščin. Drugotni pa izvirajo iz splošnih časovnih okoliščin.

Da ne bo razčlemba preveč meglena, prelohtajmo vzroke, ki so sprožili Osvobodilno fronto. Vzroki so dvojni, neposredni in posredni.

Med neposrednimi zavzema prvo mesto delavnost komunistov. To delavnost narekujejo cilji komunistične ideologije.

Drugi vzrok je popolna malomarnost nekaterih bivših političnih skupin ob ustanovitvi OF. Komunisti niso imeli kaj tvegati, saj politične moči pri nas nikoli niso. Poleg tega so bili to bolj politični pustolovci, zaleteli in drzneji brez moralnih ali narodnih pomislekov. Na nesprotni strani pa so bili politiki starega kova, računariji, obremenjeni z družabnimi, političnimi in družinskimi obzirami. Drznost prvih je z lahko premagala previdnost drugih.

Tretji neposredni vzrok je ravnanje tistih, ki tedaj prikritih komunističnih simpatizerjev v cesarski vojski a Slovenci. Danes je že docela jasno, da so prav svojci a svojim ravnanjem omogočili ustanovitve in razvoj OF.

Poleg neposrednih imamo tudi posredne vzroke, ki so dovedli do OF. Prvi je biva politična vzgoja Slovencev.

Drugi posredni vzrok za nastanek OF so bile slabe socialne razmere. Slabe socialne razmere so ustvarile podlago za prevladno nastop pri nas. Bivša Jugoslavija je bila zaradi slabega vodstva države, v kateri niso bili popolnoma zadovoljni ne kmet, ne delavec, ne uradnik, nihče. Značilno je, da so bili najmanj zadovoljni bogataši. Kaj niste slišali, kako so pridobitni sloji vedno vpili, da imajo povsod izgube? Ti ljudje so od samih izgub živeli in bogateli.

Splošno nezadovoljstvo so temeljito netili in izkoristili komunisti. Izkoristili so ga takrat, ko se jim je zdel najbolj primeren trenutek za to, namreč ob vstopu Sovjetov v vojno.

Pri iskanju vzrokov narodne nesreče pa moramo upoštevati najvažnejši razlog: nezrelost naroda. Na to tožbo meri Trdnina beseda, ko pravi: »... ako je narod sam v sebi zdrav, to so pravi: zrel. Narod si je v davet najstam in dvajsetem stoletju priboril veliko pravic in veliko možnosti za določanje svoje usode, zato nosi tudi sam odgovornost za svojo nesrečo. Če je torej narod zrel, ne more pasti v nesrečo.«

In prav o zrelosti je potrebno malo podrobneje spregovoriti.

Če se pripeli nesreča posamezniku, zato bo vedno iskal vzroke izven sebe, to je zlobo vedno prirojeno. Isto velja za narod. Tudi narodi radi vračajo krivdo na druge narode. Pa tudi če je kdo kriv narodne nesreče, se kaže ob taki priliki velika razlika med zrelim narodom in nezrelim.

Zrel narod sam sebe nikdar ne bo pahnul v nesrečo; če ga pa pahnje drugi, bo skušal svojo usodo kolikor mogoče omiliti in se nikdar ne bo ravnal po pregovoru: »Kamor je šla krava, naj gre pa še teles, ampak bo skušal rešiti, kar se še rešiti da.«

Te modrosti Slovenci pri sebi zama izčemo. In prav v tem se kaže naša nezrelost.

Res je, da današnji čas ni nobenemu narodu priazen in da je komunizem spravljal še večje narode v hudo preizkušnjo. Res je pa tudi, da so zrel narodi pravilno in pravočasno odgovorili na preizkušnjo. V tem odgovoru se kaže zrelost naroda.

Določiti merilo za narodovo zrelost je zelo težko, vendar pa kažejo zrel narodi toliko dobrih lastnosti, da jih je po tem lahko ločiti od nezrelih.

Zrel narod je zlasti discipliniran. Zrel narod kaže v svojem delu skupno smotnost. Ali je početje OF smotno, ko so bile milijarde narodnega premoženja uničene za tuje koristi? Zrel narod zna ceniti človeško življenje. Ali si moramo misliti večjo surovost, kakor so ogromne človeške žrtve enomilijonskega naroda? Zrel narod kaže vedno politično uravnovešeno. Ali si morete misliti, da bi slovenske politične stranke mogle postaviti za predsednika kakšne skupne akcije člana najmanjše stranke, če je sposoben? Ali si morete misliti večjo nezrelost, kakor je ta, da se vsak stili večjo nezrelost, kakor je ta, da se vsak drugi Slovenec smatra za edinega narodnega voditelja, in da se že nezrel dijak smatra za edino upravičenega naslednika tega ali onega visokega dostojanstvenika? Zrel narod je složen. Ali si morete misliti večjo neslogo, kakor je bila slovenska? Zrel narod zna ceniti svoje preteklost, zna ceniti svoje duhovne vrednote, se zavzema svojega višjega poslanstva. Ali si morete misliti večje »razvrednotenje« vseh vrednot, kakor jih je pripravila Slovincem OF?

Anversperg — ein Mahnmal, was unsere heilige Pflicht im Kampfe gegen den Kommunismus ist. — 19. IX. 1943—19. III. 1944. — Turjak, opomin nam vsem, kaj je naša dolžnost v boju proti komunizmu

Mednarodne pogodbe — za Sovjete krpe papirja

Boljševiška taktika v zunanji politiki

Ako bi hoteli boljševiški politiki pripisati spoštovanje pogodb, bi se reklo, da silimo slepca, naj prisega na sonce. Pravi pojem spoštovanja pogodb je v Sovjetski Rusiji nepoznan, nekaj zavoljo tega, ker Sovjeti tega nečejo, zvečine pa tam sploh ne poznajo pravnih določil in obveznosti, ki urejajo življenje med narodi.

Boljševizem se po svojem bistvu ne pozna volje, da bi koga koli priznal za enako vrednega sogodbenika. Njegov nauk je skrojen po načelih razrednega boja in ima za cilj doseg svetovne revolucije. Razine narodnosti amej obstajati le v okviru socialistične svetovne države, kakor je to po Stalinovem naročilu nedavno v moskovski »Pravdi« razložil predsednik ukrajinske Akademije znanosti, rekoč: »Resnična neodvisnost in enakopravnost narodov je možna le za narode v sklopu Sovjetske zveze.«

To spoznanje moramo imeti pred očmi zmerom, kadar zaidemo v nevarnost, da bi nas premotila nenavadna pretkana »taktika« boljševiške politike. Taktika je Stalinova najprihujljenejša beseda. Pod tem pojmom razume Stalin v glavnem uvajanje laži v mednarodno življenje. Stalin pospešuje laž tudi z znatenimi pripomočki. Sam se sploh ne meni za tisto, kar je objubil in za kar se je zavezal. In z nenavadno bistrornostjo zna opaziti sleherni znamenje utrujenosti v čenčastih tujine. Ko odbije prava ura, spremeni svoje taktično stališče in namesto zlagane prijateljstva in hlinjenega spoštovanja nastopi goi in kruto nasilje.

Kajpak da boljševizem te spremembe v razmerju do bogataških velenj še ni mogel izvesti. Kaj takega bi bilo nesposobno in sega tudi čez okvir sovjetskih sil. Pač pa so se na obrobju sovjetske države pokazale take prilikoosti kar zapovrstjo.

Nasilno zasvoženje baltičkih držav in Finske, pa zasedba Besarabije naj bi tedaj, preden je bilo sklenjeno zavezništvo med bogataši in boljševiki, zadelo zlasti meštanski svet zahodnih demokracij. Na njihov naslov so merile tudi besede, ki jih je sovjetski list »Izvestija« zapisal na 17. obletnico Leninove smrti januarja 1941, rekoč: »Meštanski svet je bil prisiljen umakniti se iz baltičkih pokrajin in je Sovjetska zveza pridobila nova ozemlja na račun meštanskega sveta.«

S kako obsojanja vrednimi sredstvi je Sovjetska zveza izvedla podjarmljenje baltičkih držav? V estonsko-ruskem sporazumu o vzajemni pomoči, sklenjenem 28. septembra 1939, je bilo rečeno: »Izvedba te pogodbe ne sme nikjer škoditi suverenim pravičnim pogodbem, posebno pa

ne gospodarskemu redu in njeni državni ureditvi.« Tudi v slični pogodbi s Letonsko je bila zapisana enaka omejitev.

Vse to pa se je v kratkem izkazalo kot zavestna in taktična laž. Sleherno posamezno priznanje, katero so iztisnili iz baltičkih držav, so po svojem izkušenem načinu razširili v meštanske države.

Pravečkrat sta se laži in resnica menjavali v boljševiški taktiki, da bi ju ne mogli spoznati kot temeljni sredstvi in kot bistvo te sleperske igre. Spoznati se le v Nemčiji, katere protiboljševiške stališče je Sovjetom vselej preprečilo dosego zastavljenih ciljev, marveč tudi v vseh prizadetih in ogroženih državah.

Ni treba, da bi to resnico spoznali šele iz »skrivnih« pogodb, ki sta jih sklenila gospa Kollontajeva ali tajnik komunistične stranke Kaganovič, in so potem obležale med akti francoskega poslanika Gonceta v Stockholmu, in so bila najdena v arhivih francoskega zunanjega ministrstva 1. 1940.

Kar sta ta dva sovjetska zastopnika izpovedala o boljševiških nazorih glede pogodb in pa mednarodnih sporazumov, so pozorni opazovalci v svetu še jasnje zaznali tudi v dejanskem vedenju in ravnanju Moskve.

Pa vliče temu je vredno še enkrat ponoviti izvajanja sovjetske poslanice v Stockholmu, ki je rekla: »Podpisovali smo pogodbe in jih bomo

še naprej sklepali izključno le zato, da bi uspravili čujenost drugih držav, kadar se taka politika izkaže za koristno. Po takšnih pogodbah smo si ustvarili možnost, da smo svoje prave nakane v zunanji politiki večje zakrivali. Sovjetska vlada — in tega ne smemo nikoli pozabiti — ni tem listinam, ki ji nalagajo mednarodne obveznosti, nikoli priznala prave volje. Zmerom smo pripravljeni pogostiti sporazum na glede na to, koliko podpisov in pečatov je na njem.«

In Judo Kaganovič je izjavil: »Pogodbe niso nič drugega kakor krpe papirja.«

Kako so Sovjeti jeseni 1939 znali izkoristiti svoj ugodni položaj do Finske? Še oktobra je tedaj list »Pravda« hinaravno zapisal: »Sovjetska zveza je dala vsem državam zgled, kako je mogoče rešiti zapletena zunanje-politična vprašanja.« »Izvestija« so imenovala Sovjetsko zvezo »mogočno in plemenito prijateljico malih držav, dva meseca kasneje pa so Sovjeti nenadoma padelno pogodbo a Finsko opovedali in jo razglasili za ničevno.

Kdor hoče odgnati boljševizem od svoje dežele, mora najprej spoznati njegovo nevarno taktiko. In ne sme niti najmanj zanesti. Z boljševizmom se ni mogoče pogajati, kajti komunizem pozna le samega sebe in svoj končni cilj: zrevolucioniranje sveta.

(Tagespost)

Gauleiter je govoril v Kranju

V nedeljo je bilo v Kranju veliko zborovanje, pri katerem so bili navzočni predstavniki stranke, oblasti in vojske. Gauleiter dr. Rainer je imel pri tej priliki govor, v katerem je označil položaj Gorenjske v zvezi a celotnim političnim položajem.

V svojih izjavah je poudaril, da se da položaj v sedanjih vojni pravilno razumeti le tedaj, ako upoštevamo celotni položaj v sedanjih vojni in potegnemo od tod zaključke in jim prenesemo na svoje področje. Celotni položaj pa je spet mogoče pravilno oceniti, ako upoštevamo zlasti odločilni dogodek lanskega leta, namreč Italijansko izdajo. Ta izdaja je bila po Churchillovih načrtih sredstvo, a katerim bi nasprotniki še lajn radi zmagovito končali vojno. Veliki dogodek, ki naj bi to odločitev pospešil, je bilo dolgo pripravljano izdajstvo ljudi okrog kralja Viktorja Emanuela in Badoglija.

Da je Nemčija to težko preizkušnjo prestala, je bila izključno zasluga Führerja, ki

je z bliskovito naglico posegel vmes in a tem nasprotniku onemogočil, da bi izgrl vse svoje karte.

S posebno napetostjo so zborovalci poslušali izvajanja Gauleiterja dr. Rainerja glede vprašanj, nanašajočih se na Gorenjsko. Boljševistične tolpe se zavijajo v plašč tako imenovanega osvobodilnega boja, da bi a tem prikrije svoje prave namene.

Dogodki na Gorenjskem, kakor jih lahko presodi vsak prebivalec, jasno dokazujejo, da nimamo opravka z drugim kakor a tolovaji in sločinci, ki poskušajo dajati duška svojim pokvarjenim gonom in sluziti svemu in krvavemu boljševizmu. Njihovo ravnanje nas je prišlo do tega, da je treba prenehati s milim proročanjem njihovih dejanj. Gauleiter dr. Rainer je dejal:

»Toda naš boj nikakor ne velja mirnemu in dela vojnemu delu slovenskega prebivalstva, marveč le zločinem v gozdovih in njihovim pomagajem v seliščih. Te bodo kazenski ukrepi zadeli a vso trdoto.«

Gauleiter dr. Rainer je nato poudaril, da početje tolovajev povzroča slovenskemu ljudstvu le žrtve, ki jih oni težko prenaša. Val številni tolovajski sločinci se konce kontev masčujejo le nad gorenjskim prebivalstvom samim, kajti boljševiški tolovaji hočejo iztrgati slovenskemu ljudstvu njegovo domovinsko zavest in ljubezen do rodne grude ter ga zboljševizirati. S slehernim zločinom, ki ga tolovaji naredijo na Gorenjskem, delajo le škodo imetju in krajem, ki pripadajo slovenskemu narodu in so ustvarjeni le njemu v korist.

Smer nemške politike na Gorenjskem, je dejal Gauleiter dr. Rainer, je bila označena a razglasom v Kranju 27. dec. 1943 in je še sedaj v celoti veljavna. Da je dolele ni bilo mogoče izvesti a celoti, pa je krivo stališče gorenjskega prebivalstva samega, Gauleiter dr. Rainer je prikazal nato na položaj v Ljubljani in Dolanjski, kjer je jasno stališče prebivalstva ustvarilo ugodna pogoje.

IZ VSEBINE:

- Stran 1.:
O naši zrelosti in nezrelosti.
- Stran 2.:
Sprehod po avobodnem ozemlju na Dolenskem.
- Stran 3.:
Mirna poč in njena zgodovina v zadnjih treh letih.
- Stran 4.:
Med življenjem in smrtjo (dnevnik groze in bolečine).
- Stran 5.:
Beseda ob stoletnici rojstva Josipa Jurčiča.
Gospa Viličjegorska.
- Stran 6.:
Poznaš Estonijo (a slikami).

TEDEN V SVETU

Trebljenje tolovajske zalege na Balkanu se uspešno nadaljuje. Titove tolpe beže neprestano »od zmage do zmage« in pušča jo nemskim in hrvaškim četam v plen ne le kope mrtlic, marveč tudi obilo vojne gradiiva in zalog. 25. februarja so imeli banditi na zahodnem Balkanu 72 mrtvih in mnogo ujetih. Samo na nekem dalmatinskem otoku so Nemci in Hrvači zaplenili 68.800 nabojev za puške, 625 ročnih granat in veliko signalnih naprav. Hrvatski oddelki so prav tako razpodelili in pobili večje oddelke. V času od 21. do 27. febr. so nemški in hrvaški oddelki na enem odseku zahodnega Balkana pobili 781 tolovajev, 123 jih ujeli, še več pa se jih je vdalo. Zaplenjenih je bilo več vozil, zaloge granat, topovske municije in 18 strojnica. 8. in 9. marca je Tito izgubil 200 mrtvih, 65 ujetnikov in zelo veliko prebežnikov. Zaplenjenih je bilo 13 strojnica, 800 pušk, tovrne živali, veliko živil in streliva. Hrvatski oddelki pa so zaplenili tudi še 8 strojnica. Na nekem drugem odseku Balkana so 8. marca banditi imeli sledeče izgube: 263 mrtvih, 60 ujetnikov in številne prebežnike. Pregajalcem je padlo v roke 9 strojnica, en protitankalni top, 2 minometala, 24 konj, mnogo pušk in streliva. Vrh tega so nemška strmo-glasna letala uspešno razbijala razbojniška skladišča in skrivališča. Uspeh je bil odličen in žrtev veliko. V februarju so tolovaji izgubili 4159 mrtvih, 1016 ujetih, 438 prebežnih. Plen tvorijo 4 topovi, 27 minometalev in 144 strojnica.

Na vzhodnem bojišču divjajo na južnem odseku ves teden težki boji. Sovjeti, katerim se je sunek proti Narvi za vdor v baltiske dežele izjavil, so vrgli velike sile v ljudih in materialu na južni odsek in skušajo tudi izsiliti odločitev. Znano je, da je Finska smatrala pod častjo, da bi se uklonila nesprejemljivim boljševiškim zavojevnim naskokom, in je spregledala pretkano sovjetsko igro. Sovjetska vojska močno pritiska, vendar je obrambna sila nemške vojske še tako močna, da je sposobna narediti križ čez sovjetske nakane. Najhujši boji divjajo pri Tarnopolu, Umanju in Krivem rogu. Uradno poročilo pove, da so se Sovjeti v boj zagnali s premočnimi silami in da ne štedijo z ničemer, kar bi jim pomagalo do uspeha. Zato imajo tudi strahovite izgube.

O zločinskem početju in plenjenju boljševikov za časa državljanske vojne je španska vlada izdala posebno knjigo. Imenoma so v njej našli vsi rdeči ministri, ki so iz državne blaginje ali naropanege španskega premoženja pobrali ogromne vsote in jih pred svojim propadom nakazali na razne velike židovske banke po svetu. Ti zneski gredo v milijarde. Knjiga popisuje tudi krvoločko divjanje španske Čeke, ki je preganjala prav vse, kar je spominjalo na vero.

Načelnik glavnega stana Italijanske republi-kanske vojske general Gambara je odstopil in je po Ducejevem nalogu njegovo mesto zasedel armadni general Archimede Bischi.

Grof Sforza, ki velja pri Anglosasih za enega najvidnejših italijanskih predstavnikov, je svoje načrte glede povojne Italije močno prekrilil. Tržaški »Piccolo« je javil, da je Sforza dopisniku new-yorskega lista »New York Times« povedal, da se misli njegova Italija odpovedati otočju Dodekaneza v korist Grčije, Abesinija in Albanija bi se docela osamosvojili, obnovila bi se Črna Gora, celo Dalmacija misli odstopiti Jugoslaviji. Reka bi prišla pod protektorat držav v neposrednem zaledju, Zader pa bi dozevil neko posebno kompromisno rešitev. Za Trst je Sforza mnenja, da bi ga bilo treba neutralizirati in postaviti pod skupni protektorat Jugoslavije, Italije, Avstrije, Madžarske in Češkoslovaške.

Poljsko begunsko vlado nameravajo Angleži pregnati iz Londona in jo nastaniti v Kairu. Britanska vlada je v tem smislu že obvestila egiptovsko vlado, ki je dala svoj pristanek. O preselitvi Nikolajevkove vlade v Egipt se je že dolgo govorilo, poročajo turški listi.

Cesto se dogaja, da poskušajo tolovaji a Balkana v strahu pred nemškimi odd, svoje sredo z begom čez Jadransko morje v juž. Italijo. Nedavno je 180 tolovajev poskusilo z begom čez morje, pa jih je ob vkrcališču presenetili nemški oddelci in jih po kratkem boju razprali. 44 banditov se je moralo vdati.

v uredništvu »Slovenskega doma«.

večnostjo.

S. S. VANDINE:

Skrivnostni zmaj

20

DOSEDANJA VSEBINA

Vesela družba Stammelovih gostov se gre kopat v bližnje jezero, v katerem eden izmed gostov, Montague, takoj po prvem skoku v vodo skrivnostno izginje.

Policija uvede preiskavo. Izpovedi in mnenja zaslišanec so zelo različna: nekateri menijo, da gre za nesrečno naključje, drugi slutijo zločin in sumijo drug drugega. Stammelova mati Matilda pa vztrajno zatrjuje, da je Montagueja ugrabil v jezeru zmaj in njegovo truplo odnesel ter ga skril, kakor je to že večkrat storil s kakšnim sovražnikom Stammelovih.

Na bližnjem jezeru kmalu najdejo stopinje, podobne sledovim zmajevih taci, kmalu nato pa v ledeniški kotanji za jezerom tudi Montaguejevo truplo, ki ima na prsih rano, kakor bi ga bil res zgrabil zmaj. Matilda Stammelova naj bi torej prav. A njeno izjavo spet povsem ovrže policijski zdravnik, po čigar mnenju je Montagueja nekdo najprej udaril po glavi, ga nato zadavil ter slednjič potegnil njegovo truplo iz jezera in ga treščil v ono ledeniško kotanjo.

Tudi slutnja Mc. Adamove, da bi bil Montagueja umoril Stammelov finančni svetovalec Greec, se izkaže za nepravilno, zakaj naslednji večer po Montaguejevem izginotju zmanjka še Greec in tudi njega najdejo umorjenega v isti ledeniški kotanji kot Montagueja, in v enaki rani. Tudi on je bil sovražnik Stammelovih, in tudi njega je ugonesil zmaj — spet zatrjuje Matilda Stammelova.

Hišnik Trainor in hišni prijatelj Stammelovih Leland povesta, da sta slišala tisto noč, ko je Greec izginil, da so se potihem odprla hišna vrata, da sta dva človeka odšla iz hiše — po njunem mnenju malo na zrak — nato pa da se je čez kakšno uro vrnil samo eden in odšel spat. Treba je torej ugotoviti, kdo je bila ta ponočna ptičica. Ko Stammelovo povedo, da so našli tudi Greca umorjenega, postane nemiren in pravi, da je tisti večer imel z njim razgovor o nekaterih denarnih vprašanjih, nakar da je Greec predlagal, naj bi šla malo na zrak, a on da je to odklonil in šel spat.

V Tatumnovi sobi proti pričakovanju najdejo ključ od kapelice, v kateri je stara grobnica Stammelovih, ključ, o katerem je bila Stammelova mati povedala, da ima varno skritega, da ne bi kdo skrunil Stammelovih grobov. S tem ključem policija odpre kapelico ter tam najde sveč kravat madež in cvet gardenije, ki jo je bil prejšnji dan Greec nosil v svoji gumbnici. — Tatum o onem ključu in kapelici nima pojma. Ključ mu je očividno nekoč podtaknil. Druge preiskovalne komisije Vance, si nato želijo ogledati akvarij, v katerem ima Stammelovo lepo zbirko zelo redkih rib iz tropskih voda. — Stammelovo razkazuje svoje ribice in je očividno zelo ponosen na to svojo redko zbirko. Vidi se, da se je mož v svojem življenju mnogo bavil z ribami.

Po končanem obisku v akvariju se nam že pomeni, da nam razkaze tudi svoj terzarij.

A Vance je odkimal.

»Najlepša hvala, za danes bo dovolj.«

»Pozabljam bi vam še izredno krasno altes obstricane, prve, ki so prišle iz Evrope,« je vztrajal Stammel.

»Ogledali si jih bomo drugič,« je odkimal Vance. »Zdaj me zanimajo vaše ribe. Vragi, ki jih imate v spiritu. Nekaj krasnih vzorcev vidim tam.«

Pod enim izmed oken na vzhodni strani se res stalo v vrsti več miz, na njih pa so bile visoke ozke posode a čudnim morskimi pošastmi. Stammel nam jih je takoj pri nesej bliže, da bi jih lahko bolje videli.

»To je nekaj dragocenega!« je dejal in pri tem pokazal s prstom v neko naslednjo tanko vazo. »Omosud lowl. Poglejte kakšno zobe ima, kakor kakšna bodala!«

»Prav tak gobec ima ko kakšen zmaj,« je pomrmal Vance. »Ni pa tako strašno, kakor se zdi. Mnogo manjše ribice jo lahko premagajo in požro, na primer ehlasmodon niger.«

»Točno, Stammel se je ozrl na Vanceja s prodirljivim pogledom. »Ali pri tem mislite na kaj posebnega?«

»Res je,« je odvrnil Vance in obrnil svojo pozornost na veliko stekleno posodo, v kateri je bila najbolj gnusna in čudna riba, kar sem jih bil kdaj videl.

»Je morda to chaullodon sloanelle?«

»Tako je,« je odvrnil Stammel, ne da bi pri tem umaknil svoj pogled od Vanceja. »Imam še eno takšno.«

»Saj mi je res Greec povedal, da sta dve.«

»Greec! Stammelov obraz je postal kar rjoličast. »Kako pa, da vam je pravil to tem.«

»Ne vem.« Vance je stopil korak ali dva naprej. »In kaj je tolet?«

Stammel je slabe volje stopil bliže in se zazrl v vitko posodo, ki jo je bil Vance pokazal s prstom čisto od blizu.

»Neka druga tako imenovana »riba-zmaj,« je dejal. »Lamprotaxus flagellibarbata.« Bila je to zelenkasta, na pogled stasna pošast z marogami, ki so se svetile ko smaragd. Vance se je očividno zelo zanimal za to, da je dolgo in široko razlagal o tej vrsti čudnih in groznih morskih pošastih.

»To je res izredna zbirka!« je pripomnil Vance. »Sprjelo takšno razstavo zmajev res ni čudno, če o tem jezeru še vedno krojiš stare vraže.«

Stammel se je stresel in se ozrl vanj z nagubanim čelom. Zadržal Vancejeva pripomba je očividno močno delovala nanj. Že je bil na tem, da odgovori, potem pa se mu je očividno zazdelo, da bo bolje, če molči. Brez besede se je podal proti knjižnici.

Ko smo prišli vando, si je Vance z veliko radovednostjo začel ogledovati razne rože, ki so krasile sobo.

»Vidim, da imate tudi tu neko redkost,« je pripomnil.

Stammel je ves razmisli priklimal.

»Da, a z njo se prav preveč ne bavim. Prinesel sem te rastline s svojih potovanj. A samo za mamco.«

»Pa zahtevajo kakšno posebno nego?«

»Seveda. Mnogo se mi jih je že posušilo. Pri nas je premrzlo za rastline, ki uspevajo v vročih krajih, čeprav je knjižnica precej topla in je na južni strani.«

Vance se je ustavil pri eni od vaz in si jo začel nekoliko bolj ogledovati. Potem je stopil k neki drugi rastlini, neke vrste pritlikavi jelki z drobnimi rumenimi jagodami. Res je bila ta rastlina nekaj nenavadnega.

»Kako se imenuje talet?« je vprašal Vance.

»Ne vem. Našel sem jo v Guam.«

Vance je stopil dalje proti nizkemu »V«-likemu drevesu, zasajenemu poleg pručice, kjer je sedel Leland ves zatopljen v branje. Njegovi listi so bili veliki, svetli in ovalno oblike, podobni listom kakšnih indijskih rastlin, ki jih goje v Evropi za okraske. A listi te rastline so bili manjši, svetlejši in precej mesnati.

Vance si jih je nekaj časa ogledoval, nato pa vprašal:

»To je fleus elastica, ne?«

»Mislim,« je odvrnil Stammel. (Bilo je videti, da se je res bolj zanimal za ribe kakor pa za rastline.) »Na vsak način pa je to redka rastlina. Morda je precejplena. Brez dvoma pa je to že izrodek. Nikdar ni naredila običajnih rožnatobarnih cvetov. Našel sem jo pred tremi leti.«

»Nekaj izrednega, kako bujno raste!« je dejal Vance, se z velikim zanimanjem sklonil nad rastlino in se s prstom dotaknil črne prsti. »Zanj je potrebna posebna prst, kaj?«

Stammel je zmajal z glavo.

»Ne, Zadojuje nekoliko dobrega gnajla, prst pa je lahko čisto običajna.«

Todaj je Leland nehal brati, ostro pogledal Vanceja in odšel v akvarij. Ko je Vance končal svoje ogledovanje tiste rastline, si je vzel iz žepa robove in si obrisal prst, ker se ga je bila prišla zemlja. Potem se je obrnil k Stammelu in nadaljeval: »Trebalo bi ti, če skoraj ura kosila. Popoldne se vrnemo in vam bomo prav gotovo že lahko kaj sporočili. Se bomo lahko nekaj časa izkoristili vašo gostoljubnost. Za zdaj pa je potrebno, da se nihče ne oddaljuje od hiše.«

»Odklonite,« je odvrnil Stammel prisrčno in se z nami vred podal proti veži. »Utegne se zgoditi, da se mi popoldne s pomočjo škripek posreči dvigniti iz jezera ono skalo... To je izborna telovadba, veste...«

Ljubezivo se nam je priklonil v pozdrav in se vrnil k svojim ljublim ribam. Ko smo prišli v salon, je Markham spet začel s svojim zabavljanjem.

»Kaj ti je vendar padlo v glavo, da si ves ta čas zabil pri ribah in rastlinah, ko imamo vendar toliko resnejšega posla?« Vance je samo stresal z glavo.

»Preklete resno je bilo to moje delo. Markham,« je nato odvrnil s tihim glasom. »To zadnje pol ure sem zvedel marsikaj.«

Markham ga je nekaj trenutkov napeto motril, a ni spregovoril nobene besede.

»Pojdimo, dragi,« je dejal Vance in vzel klobuk. »Košlj boš pri meni. Narednik lahko nadaljuje s svojim raziskovanjem, dokler se ne vrneva.«

Potem se je obrnil k Heathu, ki je stal poleg mize in mirno kadil, ter dejal: »Gospod narednik, za danes popoldne bi vam rad zaupal neko posebno nalogo.«

Heath je dvignil oči ves nestrpen, Vance pa je nadaljeval:

»Vaši fantje naj z vso akrbnostjo preiščejo okolice onih ledeniških kotanj, tudi grmičje in gozdičke. Zelo bi me veselilo, če bi našli tam kakšno samokolnico ali kaj podobnega.«

Heathove ugrale oči so znova zagorele. Vzel si je cigaro iz ust in na njegovem širokem obrazu se je pojavila nekaj samozvestnega.

»To stvar prepustite kar meni, gospod Vance,« je samo še dejal.

XIX. POGLAVJE

Zmajeva sled.

Ponedeljek, 18. avgusta, ob 13.

Nazaj grede nas je vjola nenadna ploha. Malo pred našim odhodom s Stammelove domačije so se začeli kopičiti na obzorju temni oblaki. Ni pa kazalo, da bi res prtila kakšna hušna nevihta, zakaj zdelo se mi je, da se vihar oddaljuje proti jugu. Toda komaj smo prispeli do Broadwaya, se je že yllio ko iz škafa. Prišli smo domov malo po pol dveh, vprav tedaj, ko so spet prodrli skozi oblake prvi sončni žarki, in smo zato lahko obedovali zunaj na ploščadi.

Vance se je skrbno ogibal vsakemu razgovoru o dogodkih onega dne, in Markham je po nekajkratnem brezuspešnem poskusu, da bi se o tem kaj porazgovorili, svoje prizadevanje opustil in umaknil.

Malo po drugi uri je Vance vstal od mize in nam sporočil, da nas bo za kakšno uro pustil same, Markham ga je zažudeno in ježno pogledal ter začel ugovarjati:

»Toda, Vance, pri tem sedanjem stanju stvari vendar ne moremo ostati. Takoj moramo poskrbeti... Ali moraš na vsak način proč? Pa kam greš?«

»Nakupovati,« je kratko odvrnil Vance in se že napotil proti vratom. Markham je skočil pokonci silno razburjen.

»Nakupovati. Za božjo voljo vendar, kaj pa bi rad kupil vprav zdaj?«

Vance se je zasunkal v a čudnim nasmehom odvrnil: »Obklep, dragi moj.«

Markham je spet vzkipeal, a preden je utegnil dati duška svoji ogorčenosti, je Vance že nadaljeval:

»Ti bom že pozneje telefoniral v urad. Pri tem je nekam ježno zamahnil z roko in odšel. Markham se je zleknil v svojo naslanjajo. Govoril ni nič, a bil je razburjen. Spil je še zadnjo kapljico vina, si prižgal cigaro, si najel taksi ter se odpeljal v urad.

Jaz sem ostal doma in skušal opraviti nekaj znanstavega dela. Toda nisem bil zmožen, da bi zbral svoje misli pri številnih in pregledih, in sem se vrnil v knjižnico ter začel po kratkovalovni radijski postaji, ki

si jo je bil Vance zgradil sam, svoje »potovanje okrog sveta.«

Vjel sem tako iz Berlina neko lepo Brahmovovo simfonijo, in ko sem jo bil poslušal že lep kos, sem se skušal poglobiti v neko šahovsko uganko, ki jo je bil Vance sestavil pred kratkim nalašč zame. Malo pred četrto se je Vance vrnil. Prinesel je s seboj zelo velik zavitek in ga položil na sredo mize. Bil je zelo rosen, kakor ni bila njegova navada, in komaj da me je pogledal. Ko je Currie slišal, da je prišel, je stopil za njim, da bi mu odložil klobuk in palico, a Vance mu je dejal:

»Pusti klobuk in palico tu. Takoj spet grem. Spravi raje ta zavitek in kaj kovčeg.«

Currie je vzel zavitek in odšel v spalnico.

Vance se je udobno zleknil v svoji ljubljani naslanjaji poleg okna in si ves zatopljen v misli prižgal cigareto.

»Markham se še ni oglasil, kaj?« je pomrmal skoraj samemu sebi. »Telefoniral sem mu, naj pride ob štirih.«

Pogledal je na uro.

»Zdelo se mi je, da je nekoliko jezen name... Upam pa, da kljub temu sam pride. Stvar je silno važna.«

Vstal je in začel hoditi po sobi gor in dol. Nekaj zelo resnega mu je moralo hoditi po glavi.

Currie se je bil medtem že vrnil s kovčgom, obstal pri vratih ter čakal nadaljnjih ukazov.

»Odnosi ga dol v avto,« mu je ukazal Vance in ga pri tem komaj pogledal.

Trenutek nato je nekdo pozvonil pri glavnih hišnih vratih. Vance se je ustavil ter dejal:

»To bo pa on.« In res je skoraj takoj nato prišel v knjižnico Markham.

»No, zdaj sem tu,« je besno spregovoril in nas ni niti pozdravil. »Odzval sem s tvojeju kratkemu vabilu, bogve zakaj...«

»Zagotavljam ti, ga je skušal Vance pomiriti, da nisem hotel biti malobeseden...«

»Si zadovoljen s svojimi nakupi?« ga je zbadel Markham in se ozrl po sobi.

Vance je priklimal.

»Seveda sem, a vsega nisem prinesel domov, pač pa za zdaj samo rokavice in čevlje. Ukazal sem jih nesti v avtomobil.«

Markham je začel hoditi sem in tja in ni nič govoril. V Vancejevem glasu in v načinu, kako je spregovoril te besede, je bilo nekaj več, kakor pa bi te besede običajno pomenile.

»Dejstvo je, Markham,« je nadaljeval Vance, »da sem prepričan oziroma vsaj upam, da sem našel tehtno razlago za strašno dogorjelo, ki se se odigrali v zadnjih dveh dneh.«

»Si je našel v svoji novi balit?« se je ponorčeval Markham.

Vance je nalahno priklimal.

»Da, vprav v svoji novi balit... Če sem dobro zadel, imajo te tvoje besede zares satansko zvezo. Druge sprejemljive razlage ni. Izšlo akademskega stališča je nujna takšna moja razlaga. Treba pa je dokazati, če se tudi dejansko sklada z resničnostjo, ki nam je znana.«

Markham se je ustavil pri mizi, se z obema rokama naslonil nanjo ter pozorno začel motriti Vanceja, ko da bi skušal uganiti njegove misli.

»Kakšna je teorija in kakšna so dejanja, ki jih nameravaš pretehtati?«

Vance je počasi zmajal z glavo:

»S teorijo se nič ne mudi,« je odvrnil, ne da bi se ozrl na Markhama, »in dejanja tudi ni mogoče pretehtati tu.« Pri teh besedah je vstal, vzgel cigareto v pečico ter vzel klobuk in palico. »Pojdimo, avto nas že čaka spodaj,« je dejal in se kar prizadeval, da bi bil dobro volje. »Odpeljimo se v Inwood. Zelo ti bom pa hvaležen, če me med potjo ne boš še kaj spraveval.«

Nikoli ne bom pozabil poji, ki smo jo tisto popoldne naredili k Stammelovim. Med potjo smo vsi ves čas molčali. Jaz sem skoraj slutil, da se bodo odigrali strašni in končni dogodki. Čutil sem, da se me polašča grozno vznemirjenje, in mislim, da je bilo tudi s Markhamovim duševnim razpoloženjem prav tako kakor z mojimi, kakaj sedel je skoraj nepremično ter gledal skozi okno, ko da ga ne zanima prav nobena stvar, mimokatero se je vozil. Vročina je bila strašna, ker strašna nevihta, ki nas je bila vjela nazaj grede, ni prav nič osvežila ozračja. Zdelo se je celo, da je toplota še poskočila spričo vlažnosti, zaradi katere je bil zrak težak in zadušljiv. Ko smo se pripeljali pred Stammelovo hišo, nam je Burke prišel odprti vrata, v veži pa nam je, ko da se mu strašno mudi, prišel nasproti Heath, ki je bil očividno pravkar stopil iz kakšne stranske vrata v hišo.

»Prepeljali smo Greecovo truplo,« je sporočil. »Potem sem poskrbel za običajno stvarit. Nič novega ni. Še vedno smo na odprtem morju, gospod Vance.«

Vance ga je zažudeno pogledal.

»Kaj res ni prav nič novega, gospod narednik?«

Heath je priklimal in se pri tem nekam pomenljivo nasobil.

»Da, nekaj je že novega. Čakal sem, kdaj me boste vprašali. Našli smo samokolnico...«

»Sijajno, prijatelj moj!«

»Tam v enem tistih kopov dreves, ki rasto ob East Roadu, kakšnih petnašt metrov proč od ledeniških kotanj. Povedal mi je to Hennessy in sem smatral za potrebno iti dol in si stvar malo ogledati. Se spominjate onega peščenega avta med Clove in Ptičjim zavetjem? E. sel sem tja skoro na gotovost, zavedajoč se tega, kar ste bili slutili, in sem res našel tam drobno sled in številne vrzine v tleh, ki bi moro da lahko bile stopinje. Čisto prav ste imeli, gospod Vance.«

Markham ga je nejevoljno pogledal.

»Prav... glede česa?« je vprašal.

»E, zlasti glede Greecove smrti,« je odvrnil Vance. »A potrpi še toliko dokler se ne prepričam, kako je prav za prav bilo z onim samokolnico...«

V tem trenutku je Leland, ki je peljal pod roko Bereniko Stammelovo, odgnil zavoso pri vratih ter stopil v vežo. Bil je videti nekoliko v zadregi.

»Midva z gospodično ne moreva prenašati hrupa,« je začel pojasnjevati, »in ava zato zapustila druge v knjižnici ter se vrnila v salon. Zunaj je zagatno, a tu v hiši je le nekoliko hladneje.«

Vance očividno ni pripisoval kakšne posebne važnosti temu opravičevanju in je vprašal:

»So drugi vaj v knjižnici?«

»Da, vsi razen Stamma. Skoro ves popoldne je prebil na nasprotnem jezerskem bregu s postavljanjem škripea. Še danes hoče dvigniti iz jezera skalo, ki je padla vanj. Prosil me je celo, naj mu pomagam, a bilo je le prevroče zunaj. Takšno delo pa mi tudi ni nič kaj preveč dišalo.«

»Kje pa je zdaj Stammel?« je spet vprašal Vance.

»Mislim, da je šel dol na cesto, da takoj pošle nekaj mož, ki bi mu pri dviganju skale iz jezera pomagali.«

Berenika Stammelova se je napotila proti stopnicam.

»Rada bi šla spat, da se nekoliko odpojem,« je dejala, njen glas pa je bil pri tem precej nenavaden.

Leland ji je z zbeganimi očmi sledil, ko je počasi odhajala po stopničah navzgor, potem pa se znova obrnil k Vanceju in dejal:

»Ali vam lahko kaj pomagam? Jaz bi bil Stammelovo res tudi pomagal pri njegovem delu, a sem moral gospodični sporočiti razne stvari. Ona si jemlje to, kar se je zgodilo, vse preveč k sreči. Še sama ne verjame, kar trdi. Njen odpor je zdaj dosegel svoj vrhunec, in jaz si štejem v dolžnost, da ji čim bolj pomagam.«

»Zelo lepo je to,« je odvrnil Vance in zrl vanj s prodirljivim pogledom. »Se je morda danes zgodilo še kaj drugega takšnega, da so živci gospodične Stammelove tako razvrzani?«

Leland se je zamislil, nato pa dejal:

»Po kosilu me je poklicala njena mati. Bila je videla Stamma doli pri jezeru in me ko nora rotila, naj ga vendar pripravim do tega, da bi se vrnil domov. Nisem si znal razložiti te njene vroče želje. Vse, kar sem mogel zvedeti od nje, je bilo, da je v jezeru po njenem mnenju nekaj zelo nevarnega za njeneja sina: gotovo jo je spet obsedla stara vraža o zmagju. Povedal sem to gospe Schwarzovji, nato pa telefoniral dr. Hollidayu, Zdal je zgoraj.«

Vance je kakšno minuto molčal in nepremično zrl v Lelanda, slednjič pa dejal:

»Prostite vas moram, da ostanete nekaj časa tu.«

Leland je dvignil oči in njegov pogled se je srečal s Vancejevim.

»Ostaj bom na ploščadi, ki je na severni strani hiše,« je odgovoril, globoko vzdihnil in odšel v vežo.

Ko so se zaprla vrata za njim, so se Vance obrnil k Burkeju in mu velel:

»Ostanite tu, dokler se ne vrnemo, in pazite, da kdo ne odide proti jezeru.«

Burke se je priklonil ter se postavil na stražo ob vnosu stopnje.

»Kje pa je Snitkin, gospod narednik?« je vprašal Vance.

»Po tistem, ko je položil truplo v mrlišni avto, sem mu naročil, naj poteka pri zapornici na East Roadu,« je odvrnil Heath.

Potem lahko odidemo k jezeru,« je pripomnil Vance in se že podal proti izhodu.

Peljal se bomo z avtomobilom do tlakovane steze, od tam pa bomo svojo pot nadaljevali peš.«

Markham ga je osuplo pogledal, a rekel ni nič. Odšli smo za Vancejem, sedli v avtomobil ter se odpeljali po East Roadu do zapornice, kjer je prisedel še Snitkin. Potem smo se vrnili do tlakovane steze, ob kateri so rasla drevesa, in se tam ustavili. Ko smo poskakali iz avtomobila.

Iz knjige vesoljnega stvarstva

Jonosfera

Zapustimo zdaj stratosfero in se podajmo še više. Doslej je človek te še višje plasti zemeljskega ozračja mogel raziskovati s pomočjo radijskih valov, polarnega sija in zvezdnih utrinkov. V višini 80 do 200 km je pas, ki je pod učinkom hudega bombardiranja z molekulami, ki jih po vsemirju razmetava Sonce, močno »joniziran«, tako da tvori nekako zrcalo, ki odbija radijske valove. Smo v tako imenovani jonosferi, ki je sestavljena iz več plasti. Eno teh so krstili po dveh raziskovalcih, ki sta jo odkrila. To sta bila Kennelly in Heaviside. V tej plasti, ki sega od 80 do 100 km visoko, znaša zračni pritisk samo še nekaj tisočink milimetra, v njej pa so joni tako na gosto, da omogočajo radijske prenose s enega kraja na zemljo do drugega. Naslednji dve plasti, ki sta v višini od 100 do 200 km in sta sposobni odbijati kratke valove, je prvi razlikoval Appleton in se po njem tudi imenujeta. Točno lahko določimo njuni višini na ta način, če oddajamo zaporedoma vedno krajše valove. Ugotovili so, da ti dve plasti nista vedno enako visoko nad zemljo, pač pa da je to odvisno neposredno od sončne svetlobe, potemtakem od dnevnih svetlobe, ter od sončnih peg. Razlike so lahko precej velike in nam razodevajo, da se gostota jonov v teh plasteh spreminja, da torej ni stalna.

Nad jonosfero, kjer je zračni pritisk že tako neznamenit, da ga v naših zemeljskih laboratorijih tako neznamenit sploh ni mogoče doseči, se molekuli in atomi plinov, posebej kisika in dušika, avtomodno gibljejo, ne da bi se pri tem trkali skupaj, ter povzročajo pojav polarnega sija, katerega najdaljše žarke so videli že do višine 600 km nad zemljo.

Onstran meja naše »domače hiše«

Še se tako izrazimo, meja, ki so razmeroma še zelo blizu zemeljskemu površju — saj je 600 km šele približno desetina zemeljskega polmera — je še nekaj, a se že izgublja v nebesnem prostoru, kjer obstoj in značilnosti nam razodeva zvezdna svetloba, ki lije skozenj.

J. E. Polák:

Gospa Višnegorska

(Zgodba iz starih dni)

(Risbe: R. Gašperlin.)

Nad Višnjo goro razvalina sanja, kot ded obujal lepe bi spomine. Borovec k smreki se hiti priklanja, če silen veter mimo njega fine. In ob večerih, ko zvon noč oznanja in hrib je posrebrjen od mesečine, skovik se v gradu oglasi skovirja in potnika, ki mimo gre, vzemirja.

A včasih v gradu bilo je veselo; življenje mlado je po gradu plulo. Ob pirovanju petje je gmelno, da se raz grad ga je v dolino čulo. Sedaj pa tamkaj vse je onemelo; zidovje se je skoro vse razsulo. Še nekaj let... In tudi razvalina izgine, priča se gradu edina.

Edina? — Ne!... Saj bilo bi res škoda, če z njo izginiti bi zadnji viri, kako živele včasih je gospoda, to, koder zdaj se razvalina širi. In kje dobi še večja se posoda, ki hrani vse in v toliki izbiri, nego je pravilica, povest domača, ki nam pozabljen v spomin spet vrača.

Naj vrne ž njo med nas se nekaj onih, ki so na gradu tem nekdaj živeli; kopali mnogi so se v milijonih, čeprav po naše jih še niso šteli, cvetovi bili so ob carskih tronih, a ti spomina niso jim oteli, le ded moj rešil jih je pozabljenja, a že na pragu novega življenja.

1.

Pod našim starim gradom stojijo smreke tri; vse so ko sveče ravne in lepših v gozdu ni. Trojičje so smreke; skup zrastle so pri tleh, nad tlemi pa so proste in proste so v vrhéh.

O smrekah teh mi pravil povest je stari ded, a danes o povesti je izgubljena sled. Od takrat je minulo, otroci, mnogo let, a v moji duši vstaja

Beseda ob stoletnici rojstva
JOSIPA JURČIČA

Sto let je od tedaj, ko se je ta naš pisatelj rodil. Muljava na Dolenjskem! Kako ti je danes? Kako je z vami tam okrog, kaj z gradovi in kaj s pesmijo tistih trat pod vami?

Vasi so požgane, domovi izropani, gradovi razrušeni, bele zidavnice oplenjene, ljudje poklani. Jurčičev rod je pregnan s svoje zemlje. Tisoč in pet sto let jo je z znojem napajal, jo z žuljav roko rahljaj, zdaj je moral zbežati pred krvniki. Nekdaj bele hiše so brez streh, zidovi črni od požarov; same osamele žene hodijo med pogorišči in stariki žebrajo žalostno večerno molitev svojega življenja.

Če bi Jurčič danes v daljni deželi ujel ta glas, ne bi verjel moji besedi. In vendar je res!

Tu, v beli Ljubljani stoji pred Prešernovim spomenikom tvoj rod, naš Jurčič,

tu stoje tvoji sovaščani, ki so si komaj rešili življenje pred krvniki, tu so za prave vsem nevernim Tomažem.

Vsi! so drugi ljudje, drugačni od Jurčiča. Slovenci po imenu, v resnici pa izgubljeni brez naroda. Niso hoteli plečati Jurčičevega rodu sredi dela, ne njegovih navad, ne tisočletnega izročila. Niso hoteli več slišati pesmi vasi, ki je tebe, naš Jurčič, opajala; niso mogli več gledati starodavnih grajskih zidov ne cerkvice na gričih.

Pretrgali so z Jurčičem, mnogo dalj so od njega kakor sto let.

Ta pisateljski rod z ideologom Vidmarjem na čelu ne mara Jurčiča, ker ne mara njegovega rodu. Zanj ni nobene pristrane notranje vezi z narodom, vezi, kakor jo je imel Jurčič. Jurčičevemu neomajnemu idealističnemu gledanju in pojmovanju življenja postavlja Vidmarjeva nova pisarja materialističnega polčloveka nasproti. Jurčičevim vrednotam in zdravim osnovam življenja postavlja rablji njegovega rodu nasproti razvrednotenju duhovnih osnov. Častinarnemu ponosu in Tugomerovi oporoki postavlja rdeči popevkar Bor-Pavšič nasproti brezčestje, mednarodnost, zahrbtno in podlo izdajstvo ljudstva, izdajo slovenskega jezika in simbolov. Zdravju družine, pesmi, lepote in ljubezni se reži nasproti razkroju, posmeh vsem lepim našim temeljem življenja.

Danes stoji na eni strani Jurčič in njegov rod, na drugi Vidmar s svojimi pismuniki: Borom-Pavšičem, Koebekom, pornografoma Kosmačem in Godinom, tolstim prodanim Prežihovim Vorancem, prvim slovenskim kulturnim boljševikom Kreftom, Kozakom in podobnimi.

Kdo bo obstal, kdo v narodu živel? Samo tisti, ki je iz naroda zrasel, ki je ostal v njem in njegov, ki je z njegovimi skrbmi in bolečinami povezan, ki iz njega in v njegovem imenu govori. In to je Josip Jurčič. Zmagal bo Jurčič in njegov rod!

Rod, katerega glasnik je bil pred sto leti pod bajtarsko streho rojen. Njegov pesnik, ki je glodal trde skorje, tako kakor ves njegov rod. Sin prede Dolenjske, majhne in uboge, ki je pretrgal svojo mladost, da

Za »Dvojnem življenjem Evna Azeva« — naš novi listek
Sijaj in zaton Kleopatre

Ta knjiga noče biti Kleopatrin življenje, marveč zgodovinski opis njenih odnosov do Rima, ki so odločali v njeni politiki in v pustolovščini polnem življenju morebiti najzanimivejši in najslavnejše žene starega sveta.

Da bi bralca postavil takoj v sredino dogodkov in mu prihranil dolgovzno poznavanje prejšnjih dogodkov, katerih poznanje pa je neogibno potrebno za jasno razumevanje življenja poslednje egiptovske kraljice, al je pisatelj v prvih poglavjih dovolil samovoljno, da je na prizorišče postavil glavne nastopajoče osebe, ki se predstavljajo z vrsto kratkih izmisljenih pogovorov.

Vendar nas to ne sme zavesti v smoto, da ne bi bilo zgodovinsko resnično tisto, kar nam je pisatelj v tej obliki nadel. Način, da pusti pisatelj besedo nastopajočim osebam, je tako star kakor umetnost pisanja zgodovine in zato se gotovo ni treba truditi z navajanjem velikih in znamenitih klasičnih zgledov in opravičenje, ki je v rahi že od davnih, da se tako aleherniku jasno in razumljivo predstavijo zapleteni sklopi pripetljive, vzrokov, učinkov, bojev in strasti.

Poglavitno je, da pogovori in prizori temelje na strogi resnici, da je vse, kar se v tej obliki predloči, zgodovinsko točno in dokazljivo, in se omejuje zgolj na cilj, da bi namreč bralca postavilo naravnost v sredino podane slike.

Ko je pisatelj mislil, da je ta cilj dosegel, se je ognil vsakršni drugi pripovedovalski svobodni zaton, da bi mogel nadaljevati v običajnem slogu zgodovinskega opisa.

Ker utegne ta knjiga priti — in morebiti celo največkrat — v roke bralcev, ki niso temeljito poučeni o razmerah v starodavnem svetu, je zato nujno potrebno začet s kratkim uvodom.

Kleopatra je gojila častihlepen načrt, da bi Egipt naredila za prvo sredozemsko državo. Aleksandrijo pa za ardišče politike, s katero bi iz tega pomembnega križišča zaviadala nad tremi celinami.

Morda je bilo njeno prijateljstvo s Cezarjem in aretna okoliščina, da je imela s njim sina, — kolikor je znano, edinega Cezarjevega moškega potomca po smrti njegovega sina Julija — tisto, kar je zavedlo njeno kraljico, da je imela tako daljnosežen in sanjski načrt za izvedlji.

V njej je s vsem nemirno tlel sen o veličini in moči, ki je silil mnogo višje in dlje kakor pa egiptovsko ljudstvo samo, ki je bilo prej trgovski kakor vojaški narod, navajen bolj strankarskih bojov kakor visoke politike in kateremu je živce razvnela tedaj že propadajoča helenistična kultura. Podočelso egiptovsko ljudstvo, sploh ni imelo misla za obče zadeve in se ni ukvarjalo z vprašanjem, kako je z državo. Veliki večini meščanov so rojili po glavi le denarni posli, svobodna trgovina, napredek obrti in plovba, Bili so zadovoljni, da so uživali neodvisnost, ki so si jo odkupili z ne previlkim žrtvami. Živeli v zavesti, da je obstoj njihove države zaježen po tradicionalnem, s pogodbnimi potrjenim zavezništvom s Rimom.

Pa vendar častihlepi kraljici ni zadoščala omejena oblast nad ozkim Pustljem, ki je bilo stisnjeno med morja in puščave, še celo pa ne neodvisnost, ki se ji je morala zdati resnično ogozdena, ako je pomislila na usodo svojega očeta in na nezadržno širjenje rimskega svetovnega cesarstva.

Stremela je za doela drugačnega varnostjo, za mnogo širšimi obzori. Ni se zmanj po njenih žilah pretakala makedonska kri.

Ivirala je iz vladarske hiše, katere začetek je v tani zvezi s slavo Aleksandra Velikega. Bila je ženska silna prekanost, ostrega uma in polna čarov, s katerimi je druge držala in premamljala.

Ko je na Cezarju videla učinek tega čara, ki je postalo jasno, da utegne njeno orožje — zapeljivanje in politično omreževanje — biti prav tako učinkovito kakor vojska sredstva njenih prednikov, in privedi do tega, da se bo uresničila misel o imperiju, kakor si ga je bila zamislila.

vsa pomlajena spet. Ali naj vam povem jo? — Morda pa vam bo všeč!... Le hitro se sezujite in zlezite na peč! No, zdaj pa vsi molčite, da vam povest povem! Ne vem pa, če do pike jo danes sam še vem! Ded moj mi to je pravil da lepe smreke tri po eno čudno seme v iktera obrodil. Ta tri semena veter zanesel bo pod grad tja na ravno lepo, kjer pal je vitez mlad. Iz semen pa tam zrastle spet bodo smreke tri in rastle bodo, rastle, da vsaka dozori... In ko bo srednja zrela, gozdar bo v gozd prišel in lepi srednji smreki bo tam življenje vzel. Ko smreko bo posekal, jo vrge bo na voz in peljal jo na žago gozdar bo stari bos. Iz nje našaga žagar desk trideset in tri, mizar pa bo počakal, da veter jih vsuši. Ko bodo deske suhe, jih žagar bo prodal, mizar za eno samo cekin svetlo bo dal. Bo zibiko izžagal, jo zlepil, s klini zbil, jo z rožami poslikal in z venčiki okrasil. V tej zibelki bo ležal fant, ki se porodi o polnoči o Kresu, ko ves gozd govori... In ko ta fant doraste, ko štel bo dvajset let, pa našel ključ bo v gradu, ki vhod odpre mu v klet. V nji bo dobil zaklade; največji bo pa ta, da mu nevesta lepa nasproti bo prišla. Če se ne bo prestrašil, ženo bo dobil, ki z njo bi tudi cesar prav zadovoljen bil. A kaj se je zgodilo, da grad je bil proklet, bom danes vam povedal, kar meni je moj ded.

(Dalje, prth.)

mu je lakota pljuča izsušila in je moral sredi dela, še ne 40 let star umreti.

Ta idealizem bo zmagal nad rojenim materializmom Vidmarjeve tovaršije. Vidmarjevi poisti niso stradali. Mamice so jim mazale debele plasti masla na kruh, pobrali so vse domače nagrade in štipendije tujine za delo, ki se mu reče grobokop.

Jurčičev rod ni vedel, koga je plačeval, ni se zavedal, da je redil gada na prsih. Spet se bo vrnil Jurčičev rod na svoje domove. Razdejano bo popravil, razrušeno pozidal, onečasto masčeval, zanemarjeno obdelal. In spet se bo oglasila tista pesem kakor nekoč, spet bo sonce posijalo, črček bo zapel in konj bo potegnil.

Tedaj boš videl ti, naš rojak Jurčič, da smo res tvoji sinovi, da smo res s teboj eno. Vsakdo bo lahko čutil, da je Jurčičev rod živ in da je ponosen na izročilo, katerega ni nikdar izdal in nikdar zatajil.

Vi pa, ki ste nam hoteli valiti tujo uženost in ste nas pregnali z grude, vedite, da že dan vstaja in da nas Jurčičeva zemlja kliče!

Srečali se bomo, toda od tedaj naprej za izkoreninjenje ni mesta na slovenski zemlji, katere pesnik je Jurčič bil in bo, dokler bo Slovenec živel.

pri čemer je Egiptu pripadla vloga nosilca monarhističnega načela, prvoborila Vzhoda in nasprotnika Rima.

V družinskem pogledu pa je ponizanje, katero je prizadejal Antonij svoji pravi ženi, Oktavijanovi sestri ki jo je bil zapustil na ljubo egiptovski zapeljivki, razpallio sovraštvo med svakoma do neozdravljivosti.

Po drugi strani je treba tudi priznati, da je znala prebrisana kraljica z gibko spretnostjo izkoristiti v svojo korist in v korist Egipta mednarodni položaj in razmere v Rimu. Dejstvo, da je aleksandrijska mornarica s Kleopatro na krovu in družena z Antonijevo mornarico smela zapluti v vrata Jadranskega morja, v osrčje rimskega cesarstva, proti mornarici Oktavijana in Agrippa, že samo to dejstvo zadosti pove, kako daleč se je v nekaj letih povzpelo ponosno stremenje žene, katero je Cezar nekoč videl, kako se je pred njim izmotala iz preproge kot bedna knežinja, ki ni prinesla s seboj ničesar razen golega življenja.

Pomorska bitka pri Aktiju, Kleopatrin in Antonijev beg ter razpust vojske, katero je bil Antonij zbral v Egiptu, so odločili velikiški boj med Rimom in Egiptom. Zmagala Oktavijana in Agrippa je naredila za zmerom križ čez stremuske načrte za ustanovitve azilsko-egiptovske monarhije v ardeozemskem prostoru kot protutež rimski nadvladi.

Odsihob je imel Oktavijan prosto pot in je Antoniju in ptolomejski kraljevski hiši na samem egiptovskem ozemlju lahko zadal milostni suneč, kadar je hotel.

Pa vendar njegovo izkrcanje in kazenska odprava ob lizivu Nila nista zlomila poguma trmaste kraljice.

Společka je Kleopatra pogrevala misel, da bi mogla Antonija in aleksandrijsko vojsko še enkrat vreči v boj proti »villjvecu«.

Ko pa je spoznala, da je bil njen junak Herkules samo še senca sebo samega in se je bojna sreča naglila na Oktavijano, stran je bila prva njena misel, da bi kraljestvo in kraljevsko hišo rešila a tem, da bi poskusila zmagovalca zvaliti v mreže, ki jih je znala tako mojstrsko spletkati. Dala je svoje sinove odstraniti iz ogrožene prestolnice, opustila misli na rešitev Antonija in osredila vse svoje sile na edini cilj: izposlovati sprejem pri Oktavijanu in imeti z njim pogovor med štirimi očmi.

Razgovor ji je bil dovoljen.

Zgodovinarji vedo o tem dogodku povedati vsakovrstne dramatične podrobnosti, delno burne, delno ganljive. Pa vendar ni težko izluščiti resničnega jedra iz silkovitih popisov zgodovinarjev, od katerih prav nihče ni živel ob času tega dogodka. Kraljica ni opustila nobenega sredstva, da bi pregovorila Oktavijana, nobenega političnega ali osebnega pripomočka, da bi z njim srce mladega osvajačevala pripravila do razumevanja, mehkohe in sočutja. Svoje ženske zvodniške umetnosti je uporabljala le skrajno kitedljivo, ker je dobro vedela, da njena lepota ni mogla zakriti sledov starosti.

Pa je zato toliko bolj poudarjala pomen, ki ga je Cezar pripisoval zvezi in prijateljstvu z njo, in plahla posnovljenca, dediču in dopolnitelju dela velikega pokolnika, na srce, da ne more in ne sme nastopiti z nobenimi ukrepi proti ženi in prestolu, ki sta tedaj, ko je Cezar šel nad Aleksandrijo, pomenila njegovo rešitev.

Oktavijan se je temu navalu čustev upiral a hladno m'nostjo, ki je kraljico spravila a tira. Upala je, da ji bo že mladost Cezarjevega pravnuka olajšala pot do njegovega srca in do zmage nad njim.

Ko je videla, da je ostal nelzprosren, ga je obšla kot sina, se zlokala in se tako bridko raznežila, da »bi omečala celo kamen«.

Oktavijan je ves dolgi in mučni razgovor obrnil največjo vpludnost, ni pa odnehal niti za las, ni obljubil ničesar in se z njem zavezal.

Konec Antonija in konec Kleopatre ter konec njunega potomstva je splošno znano, Egipt je postal del rimskega cesarstva. Oktavijan, odtlej cesar Avgust, se je včasih najbrž a trpkostjo spomnil očitka hladne groznosti, ki ga utegne proti njemu vzdigniti poznejša zgodovina.

Ce gledamo čustveno, bi se nam njegovo vedenje do zadnje potomke ptolomejske kraljevske hiše prav gotovo zazdelo trdo. In v resnici je bilo hladno, nelzprosno in nečloveško. Toda brez njegovega odločnega in brezobzirnega posega bi bilo rimsko gospostvo na Sredozemskem morju stalno ogroženo zaradi aleksandrijskih spletk. — Vzhodno vprašanje bi ostalo za zmerom nerešeno, in prav častihlepi Kleopatrin načrt je pokazal, kako hudo nevarnost bi to pomenilo za varnost in obstoj rimskega cesarstva.

In o vsem tem napetem političnem in ljubezenskem boju nam govori knjiga »Sijaj in zaton Kleopatre«, ki jo bomo v podlistku začeli prebčevati v prihodnji številki.

Življenjski, ki po napetosti ne bo zastajal za drugimi našimi podlistki, bodo občvtjale številne, zgodovinsko vzete slike o vsakdanjem življenju bogatega in preprostega Egipta, ko je bil na visku.

Poznaš Estonijo?

Ne bodi v zadregi: na milijone jih je, ki jim svinčnik kar pleše po zemljevidu, če naj ti pokažejo, kje leži Hongkong, kje Singapur, Casablanca, Bombay, ki ti tudi skoraj nezmotljivo pokažejo paragrafske in urugvajske meje, a vedo prav malo, kako in kaj je s tistimi tremi baltičnimi deželami, ki so vendar važni evropski predeli.

Ali nas bo presenetilo, če se je celo znana pisateljica Ungern-Sternbergova sama začudila nad večnim vprašanjem tujcev: »Kje pa je prav za prav Estonija?«

»Južno od Finskega zaliva,« je odgovorila. »Na zahodu je Riški zaliv in Baltiko morje, na zahodu ob sovjetski meji pa so Pejpuska jezera in močvirja.

»Ali nam ne bi hoteli vse povedati, kar veste o Estoniji?«

»Pač huda zahteva, če upoštevate, da estonska zgodovina ali predzgodovina sega tja do 4000 let pred Kr.«

In pisateljica, ki je dolgo časa živela v tujini, a je sama estonske krvi, je mirno tešila vse to radovednost. Tu imamo njen popis:

»Kadar obiskujem Estonijo, se vselej začudim, da nikjer na svetu nisem videla toliko kamenja, skal in toliko polja, posajenega s krompirjem.

Estonska vsako leto nasaja toliko krompirja, da bi ga prišlo na vsakega prebivalca skoraj tona. Vendar ga večino izvažajo,

pomoč Poljske in Rusije. Res je sicer, da je švedski kralj Karl XII. junaško branil Estonijo, a vendar je dežela prišla pod rusko oblast leta 1710 in tako ostala do 1918.

Veg stoletja Estonci niso izgubili narodne zavesti in hrepenenje po svobodi so krepili in gojili s svojimi narodnimi pesmimi.

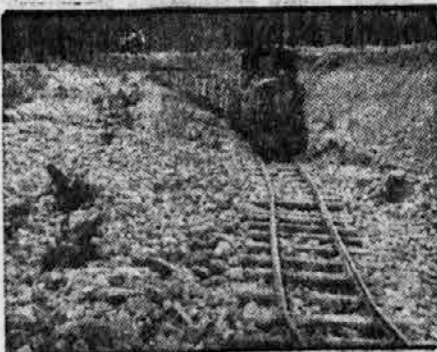
Svetle sanje o svobodi so se uresničile, ko se je zrušilo rusko cesarstvo in so prevzeli oblast boljševiki. Takrat se je dvignil proti njim tudi general Laidoner, ki je pregnal vdorajoče Sovjete. 2. februarja leta 1920, po trinajstih mesecih trde borbe, je bil podpisan mir v Tartuju, estonskem vsaobliškem mestu. Naposled je vendarle na počil čas, ko se je majhna dežela lahko razvijala gospodarsko in politično. Po tem času se je Estonska neverjetno naglo preobrazila.

Ob zadnjem obisku sem potovala s letalom iz Rige v Tallinn. To je namreč najbolj udobna pot — vsaj v tem delu Evrope. Z letala sem lahko videla veličastno kraljestvo čudovitih oblakov in gledala majhne kmetiče na poljih. Pot je šla ob obali Baltskega morja in električna znamenja so nam povedala, kje smo. Ni se nam bilo treba ustaviti na meji med Letonsko in Estonsko. Imela sem tudi lep pogled na Pärnu, najbolj slovito estonsko poletno letovišče. Tu so imeli toliko nasadov, da nisi vedel, ali imaš pred seboj ogromen botaničen vrt ali pa resnično mesto. Vojna je nasade hudo poškodovala, a zdaj je spet vse zeleno in v cvetju. Človek bi mislil, da morje ni bogve kaj pripravno za kopanje, ker je prehladno tod na severu, a to ne drži, ker najdeš na tisoče kopalev, ki jih sonce lepo porjavlja.

To majhno mesto se tudi ponaša s svojimi blatnimi kopelmi. Na mnogih krajih estonske obale najdeš take blatne baje, ki so jih zgostili ostanki rastlinja in rudnin ter imajo baje močne zdravilne lastnosti. Zdravilno blato izpušča precej ogašen vonj, vendar to kopalev dosti ne moti, ker število »holnikov« raste iz leta v leto. Naletiš celo na bolnike iz tujih dežel, posebno iz Švedske. Komaj sem se razgledala

Predsednik Konstantin Pita prišaga estonski »plamen smage«. Vsako leto slavimo dan narodne neodvisnosti ter se spominjamo smage nad boljševiki po svetovni vojni. 1. januarja 1938 je Estonska postala republika in Pita, ki je dolga leta vodil njeno usodo, predsednik

Oljnat skrilavec je estonsko zlato. Čistijo ga in destilirajo ter tako pridobivajo asfalt, smolo, mazlino in gorilna olja ver celo bencin, da lahko krijejo svoje gospodarske potrebe in se ognejo uvažanju dragih petrolejskih derivatov

po omenjenem mestecu, če nam je električna tabela ukazala, naj se čvrsto privežemo na sedeže, češ da homo kmalu pristali v Tallinnu. Letalo je krožilo kakor ptica roparica, ker je moral pilot skrbno izbrati pristajališče.

Tallinn, mesto sanj in nasprotujočih si resničnosti, je bilo zavito v meglo. Le tu pa tam sem ujela medle otenke številnih stolpov. Ljubezni uradnik je pregledal mojo prtljago ter me vljudno vprašal, koliko tujega denarja imam s seboj. Potem sem najela taksi ter se naglo odpeljala v hotel.

Naslednje jutro sem se odpravila na pohajkovanje po mestu, tako podobno Peipingu, ker je po vsem različno od drugih mest na svetu. Ko sem korakala po širokem trgu, da bi prišla v pravo mesto, sem na levi videla slikovit in čist trg, kjer so ženske v pisanih rutah prodajale maslo, jajca, zelenjavo in glinasto posodo. Ozke, zavite in s trdim kamenjem tlakovane ceste bi nekako sodile v srednjeveško dansko ali nemško mesto, a so hkrati izdajale ruski nadih vzhoda. Hiše so močno zgnetené, povsod vidiš balkone, tako da se koj spomniš italijanske romane o Romen in Juliji. Vendar pa je le čudno, da avtomobili, cestna železnica in moderna poslopja niso v nasprotju s starinsko vnanostjo v tem mestu nasprotstev.

V Tallinnu so ljudje navajeni na poseben čestni promet: kadar gredo proti mestu, hodijo vedno le po desnem pločniku, ko se pa vračajo, po levem. Če se tega pravila ne držiš, si v nevarnosti, da prej ko slej zletiš na cesto.

Kljub pridobitvam in novotarijam, ki jih je prinesel moderni čas, vidiš tu skromna, a zelo lepa plovilna dekleta.

Imela sem srečo, da sem govorila s predsednikom estonske države Konstantinom Pitom, ki so ga osemkrat izvolili za vodstvo svoje državne usode. Ta mož ima za seboj prav čudovito življenjsko pot. Bil je sin zidarskega mojstra ter se rodil na kmetiji blizu Pärnuja. Študiral je pravo, se lotil politike in naposled postal urednik estonskega lista »Teataja«, s katerim je delal močno propagando za svoj narod.

V prvi ruski revoluciji leta 1905 je imel tudi Pita dejavno vlogo. Moral je

Estonske lepote. Preprosti okrasni na pokrivalih so sorodni švedskim. Dekleta so doma na severnem Estonskem in kot zdrave ter vnete ljubiteljice domačih pesmi nastopile na znamenitem pevskem festivalu v Tallinnu.

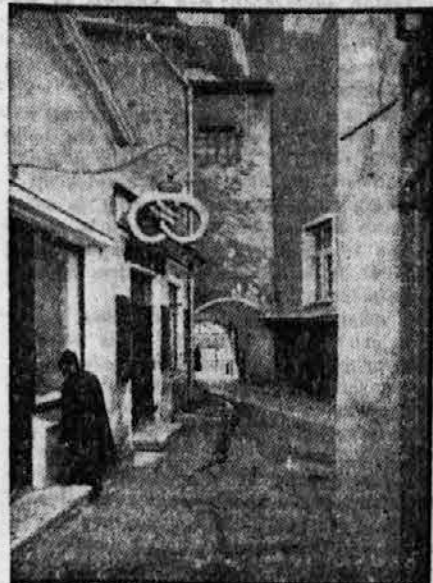
bežati v Švico in pozneje na Finsko. Po letih izgnanstva se je vrnil v Petrograd, a tu so ga zaradi njegovega političnega delovanja v prid Estonski tako zasvojili, da so mu grozili z izgonom v Sibirijo. Bil je tudi obojen, toda zvesti prijatelji so mu pomagali, da se je naposled vendarle lahko vrnil v Tallinn.

Znova se je lotil svojega estonskega lista in še bolj vneto pisal za domovino in ljudstvo. Odločnost in trma sta morda najbolj značilni potezi v njegovem značaju.

Menda je ni dežela, kjer bi narodne manjšine uživale toliko svobode in gostoljubnosti, kakor na Estonskem. Največ manjšin je nemških, ruskih in švedskih. Niš čudnega ni, če so celo Judje hvalili Estonsko kot »zlatot« deželo, čeprav so jo izkoristili, kar se je dalo, kakor je, pač bila njihova narodna navada tudi drugod. Kdor hoče delati, najde tudi kruh, čeprav ni najslajši.

Estonsci nimajo velikih zahtev in si v potrebah radi pomagajo. Po svetovni vojni so se s vsemi silami vrgli na zadrugištvo, ki je narodnemu gospodarstvu bilo močno v prid. Tedaj si imel nove mlekarne, klavnice, trgovine s jajci, trgovine s krompirjem in tako dalje, ki so bile vse osnovane na zadrugi podlagi.

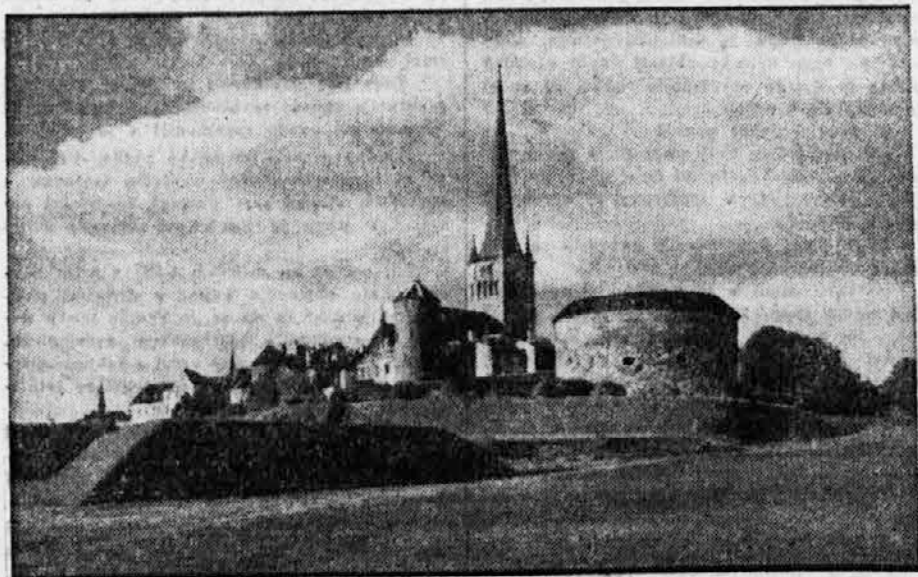
Najbolj pa jim je zadrugištvo pomagalo pri nakupu poljedelskih strojev, ki so jih močno potrebovali po vojni. Estonske so namreč nerad ločile od zemlje, in kmetijstvo

Estonski pek vabi kupec v znamenju preste, ki nosi na vrhu krono.

»Domovina moja, moja sreča in veselje, kako si lep!« 17.000 estonskih pevcev na proslavi narodnih pesmi v Tallinnu, ki jih je prišlo poslušat 100.000 ljudi. Tak festival, ki kaže vso veliko ljubezen do peja in narodnih pesmi, imajo vsako peto leto

Ze daleč na morju v Mnskem zalivu vidijo mornarji bliski stolp cerkve sv. Olafa, ki je 128 m visok, in oznanja bližino estonske prestolnice Tallinna. Ob lepem vremenu lahko urzda s tega stolpa finske ohale

Estonska je neodvisna republika, nekoliko večja od Švice, Holandije, Belgije ali Danske.

»A takeš je nadaljeval tujec. »Povejte mi, kakšen jezik govorijo na Estonskem?«

»Estonsko, poleg tega pa tudi nemščino in ruščino.«

Po tem odgovoru se je tujec lotila še večja radovednost:

Drobee iz estonskih ženitovanjskih obredov. Sorodnik neveste jaha po vsej vasi od hiše do hiše ter gre s konjem naravnost v kuhinjo. Tam deklamira posebno vabilo k ženitovanjski pojedini

ostanek pa spijejo: v obliki krompirjevega žganja. Leta 1935 so izvozili okrog 25 milijonov litrov čistega alkohola, ki so ga vsa kuhali iz krompirja.

Estonsci so krepki in zdravi ljudje finsko-ogrškega pokolenja, torej Fincem in Madžarom sorodni. Njihov jezik izvira iz arijske jezikovne skupine.

Glede telesne vnanosti so pa močno razlikujejo. Naj sem opazovala mestno ljudstvo v estonski prestolnici Tallinnu, ali kmečko ljudstvo na deželi, ali pa tudi diake v Tartuju, vendar nisem odkrila posebnega izrazito estonskega tipa.

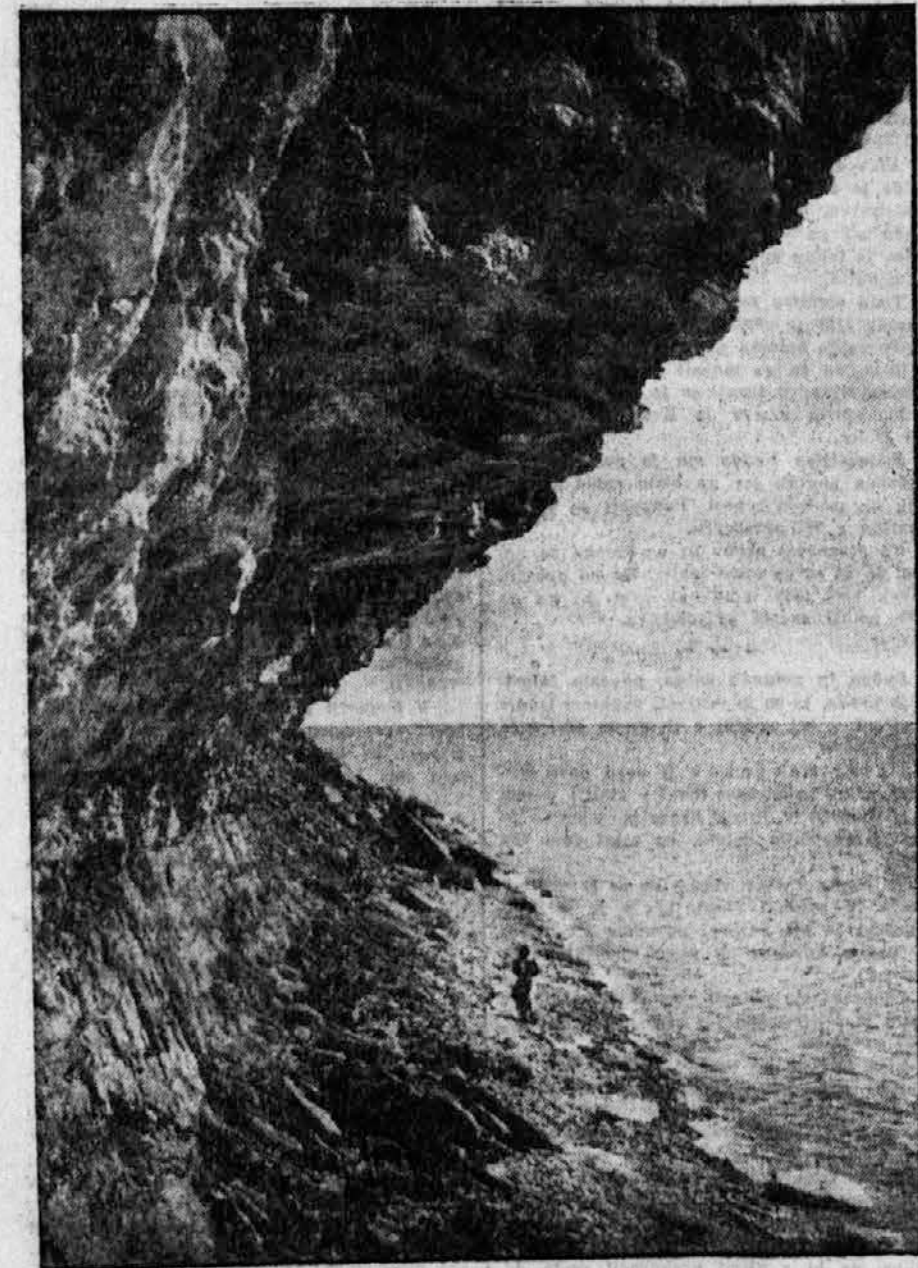
Povsod vidiš široke obraze in visoko, lične kosti. Vidiš pa tudi podolgovate, ozke obraze.

Pač pa se estonski uradniki leta vrsta: širokollčni moške s jaanlim pogledom, torej ljudje tistega kova, ki ti lahko mirno rečejo v obraz: »Nek, tako da veš, da bo njihova obveljala.

Prvotni Estonsci so živeli v vaseh pod vodstvom glavarjev in starešin. Šele v začetku 13. stoletja je Estonska doživela prvi vdor. Prišli so nemški križarji, zavzeli Litvanijo in Letonijo ter naposled osvojili tudi Estonsko. Za njimi je leta 1219 prišel smagoviti Valdemar Danski.

Valdemar je bil tisti, ki je sgradil grad Reval, ki ga je imenoval po domačem ljudstvu Revelu. Ljudje pa so ga v splošnem nazivali »Taani-linn«, kar pomeni »danski grad«. Zato so prestolnico Reval leta 1918, ko se je ustanovila estonska republika, prekrstili v Tallinn.

Švedci, ki so se sprva toliko zavzemali za Estonsce, niso delali tega iz ljubezni do ubogega ljudstva, marveč zato, ker jim je dišala zemlja. Stegovali so roke po njej. Zato so morali nemški plemiči poklicati na

Voda in veter sta se na mnogih krajih globoko zajedla v estonsko obalo ter zgradila takele visoke skalnate strehe